

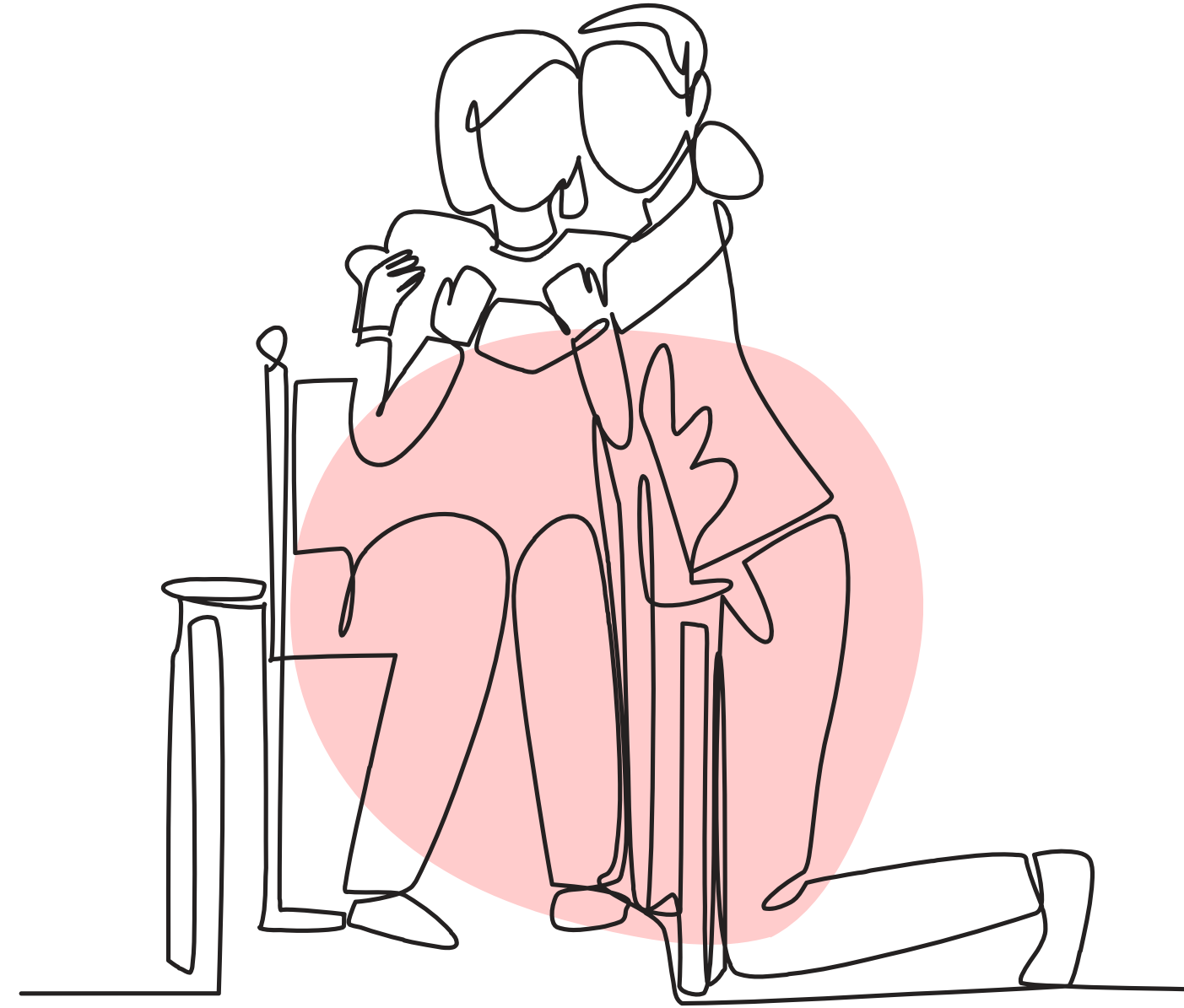
KADIN VE ENGELLİLİK: EŞİT BİR YAŞAM HAKKI

**KADIN VE ENGELLİLİK:
EŞİT BİR YAŞAM HAKKI**

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	7
GİRİŞ	9
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. Engelli Kadınlar Hangi Ayrımcılıklarla Karşılaşıyor?	10
1.1. Kadın Roller ve Engellilik Birleşince.....	11
1.2. Ailede Kontrol ve Bağımlılık.....	11
1.3. Şiddet Riski ve Kırılganlık.....	11
İKİNCİ BÖLÜM	
2. Engelli Kadınlar İçin Eğitim ve İş Hayatındaki Güçlükler	13
2.1. Eğitimde Karşılaşılan Engeller.....	14
2.2. İstihdama Katılımda Karşılaşılan Engeller.....	15
2.3. Mesleki Eğitim ve Girişimcilik Fırsatları.....	16
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. Engelli Kadınların Sağlığa Erişimi ve Üreme Sağlığı Hakları	18
3.1. Sağlık Hizmetlerinde Erişilebilirlik.....	18
3.2. Üreme Hakları ve Bilgiye Erişim.....	19
3.3. Cinsellik, Annelik ve Toplumsal Tabular.....	20
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
4. Engelli Kadınların Temsili ve Sosyal Katılımı	21
4.1. Siyasi ve Kamusal Alanda Temsil.....	21
4.2. Medyada Görünürlük.....	22
4.3. Kültürel Etkinliklerde ve Sivil Toplumda Katılım.....	23
BEŞİNCİ BÖLÜM	
5. Hak Temelli Yaklaşımlar ve İyi Uygulamalar	25
5.1. Ulusal ve Uluslararası Belgelerde Engelli Kadın Hakları.....	25
5.2. Türkiye’den ve Dünyadan İyi Örnekler.....	26
5.3. Politika Önerileri ve Kurumsal Sorumluluk.....	27
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ENGELLİ HİZMETLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	28
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	31
KAYNAKÇA	32
İLETİŞİM	34

SUNUŞ

Değerli İstanbullular,

İstanbulumuz tarih boyunca farklılıkların bir arada yaşadığı, kapsayıcılığın ve dayanışmanın şehri. İstanbulumuzun seçilmiş Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun göreve geldiği 2019'da bizler, "Adil, Yeşil ve Yaratıcı İstanbul" vizyonu ile yola çıkarken, bu şehrin her bir ferдинin hiçbir ayrımcılığa maruz kalmadan, eşit ve onurlu bir yaşam sürmesini temel önceliğimiz olarak belirledik.

Elinizdeki bu çalışma, toplumumuzun en hassas ve üzerinde titizlikle durulması gereken meselelerinden birine; engelli kadınların yaşam mücadelelerine ve haklarına ışık tutmaktadır.

Engeli olan kadınlar, "kesişimsel" bir ayrımcılıkla karşı karşıya kalabilmekte; eğitimden istihdama, sağlıktan sosyal yaşama katılımda görünmez engellerle mücadele etmektedirler.

Dünya genelinde her beş kadından birinin engellilikle karşılaştığı, ülkemizde ise engelli nüfusun yaklaşık %44'ünü kadınların oluşturduğu gerçeği, bu konunun ne denli geniş bir toplumsal kesimi ilgilendirdiğini açıkça ortaya koyuyor.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi olarak biz, engelleri hiçbir zaman insanımızda görmüyoruz.

Engel denilen şey, inşa edilmiş sistemlerde ve kurulmuş düzende. Engel denilen şey, her gün paylaştığımız ortak alanlarımızın, yaşamlarımızın nasıl dizayn edildiğinde, nasıl planlandığında. Biz diyoruz ki, o düzeni değiştirirsek, hayat değişir. Bir kent, ancak kimseyi geride bırakmadığında gerçekten gelişir. Ancak herkes için eşit ve güvenliyse orası gerçekten güzel bir kettir.

Tüm İstanbulluların mutluluğunu ve güvenliğini sağlamak bizim görevimizdir. Engelli kadınların karşılaştığı toplumsal önyargıları kırmak, aile içindeki konumlarını güçlendirmek ve şiddet gibi risklere karşı daha güvenli bir yaşam alanı inşa etmek bizim görevimizdir.

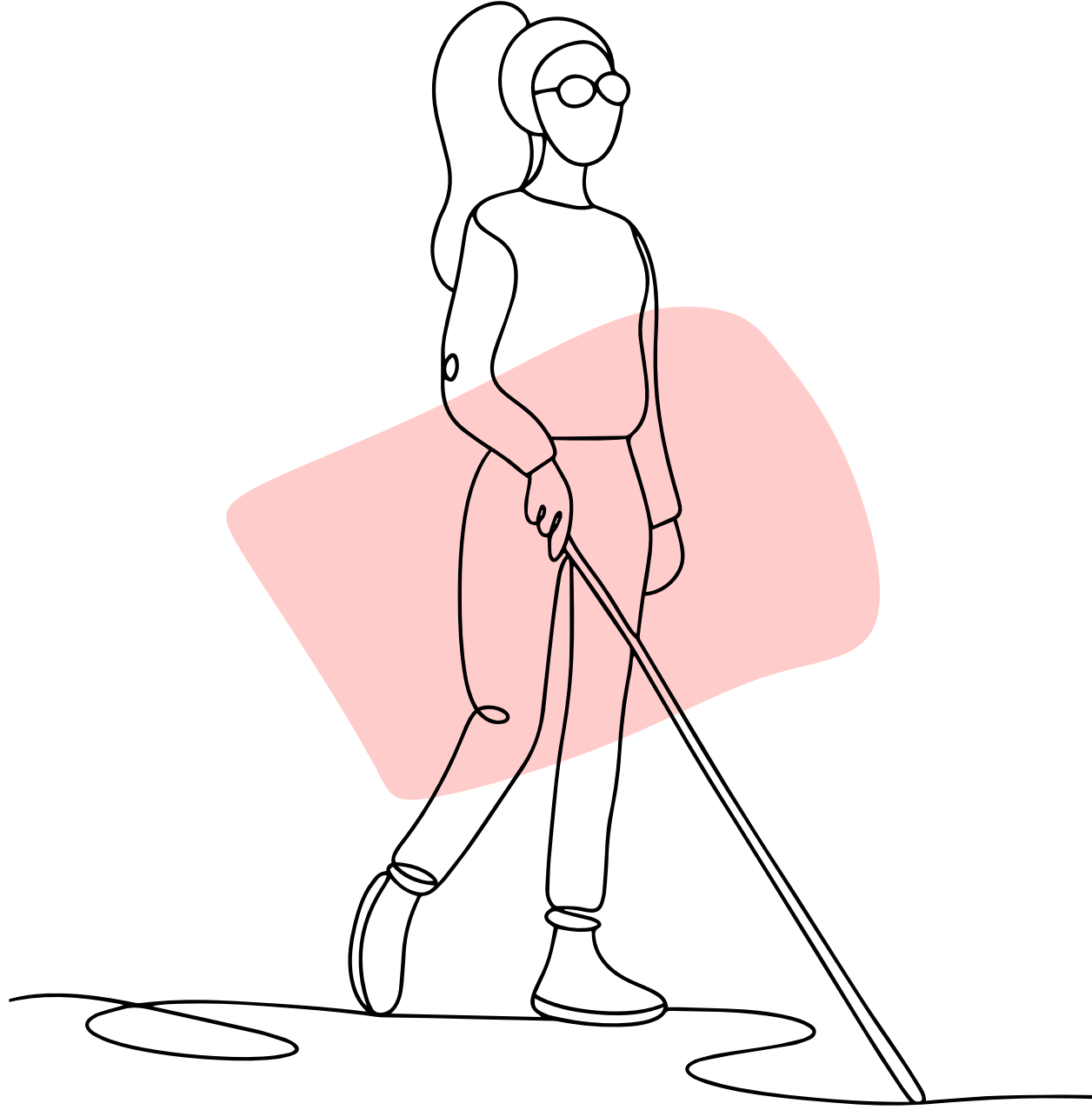
Bu kitapçığı, engeli olan kadınların haklarına nasıl ulaşabilecekleri konusunda bilgi sahibi olmaları ve bağımsız yaşamlarını destekleyecek mekanizmaların görünür kılınması amacıyla hazırladık.

Engelli Hizmetleri Şube Müdürlüğümüzün koordinasyonunda, gerçek kadınların deneyimlerine dayanarak hazırlanan kitapçığımızın, toplumsal farkındalığı artırmasını ve daha kapsayıcı bir İstanbul inşa etme yolundaki adımlarımıza güç katmasını temenni ediyorum.

İstanbul, eşitlikten, adaletten vazgeçmeyenlerin kenti olmaya devam edecek.

Nuri ASLAN

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan Vekili

GİRİŞ

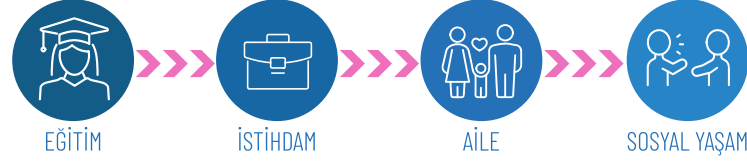
Engelli kadınlar, hem kadın olmaktan hem de engelli olmaktan kaynaklanan nedenlerle yaşamın birçok alanında ayrımcılıkla karşılaşabilmektedir. Eğitimden istihdama, sağlıktan sosyal yaşama kadar pek çok süreçte, kadın ve engelli kimliklerinin kesişimi haklara erişimi daha da zorlaştırmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 2011 tarihli Dünya Engellilik Raporu'na göre, dünya genelinde her beş kadından biri hayatının bir döneminde engellilik durumu ile karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye'de ise 2021 yılı Ulusal Engelli Veri Sistemi sonuçlarına göre, engelli nüfusunun %44'ünü kadınlar oluşturmaktadır (EYHGM, 2021). Buna rağmen, engelli kadınların özgün ihtiyaçları ve karşılaştıkları engeller uzun yıllar görünmez kılınmış; bu da çözüm odaklı politika ve hizmetlerin geliştirilmesini geciktirmiştir.

Engelli kadınlar eşit haklara sahip bireylerdir. Bu nedenle karşılaşılan durumların yalnızca bireysel değil; toplumsal, kültürel ve kurumsal boyutlarıyla birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu kitapçık, engelli kadınların eğitim, istihdam, sağlık hizmetleri ve sosyal yaşama katılım gibi temel alanlarda karşılaştıkları sorunları görünür kılmayı, hak temelli ve kapsayıcı çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelli Hizmetleri Şube Müdürlüğü koordinasyonunda hazırlanan bu çalışma, engelli kadınların kendi yaşamlarını kurmalarına destek olmayı ve toplumsal farkındalığı artırmayı hedeflemektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

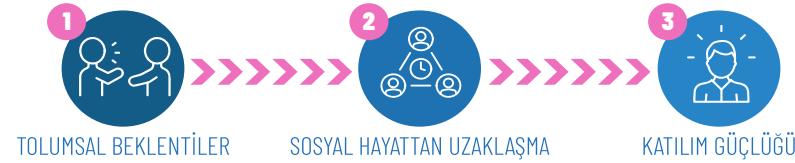

1. Engelli Kadınlar Hangi Ayrımcılıklarla Karşılaşıyor?

Engelli kadınlar, hem kadın hem de engelli olmaları nedeniyle toplumda birden fazla güçlkle karşılaşabilmektedir. Bu durum, eğitimden istihdama, sosyal yaşamdan aile içi ilişkilere kadar pek çok alanda çeşitli sınırlılıklar yaşanmasına neden olabilmektedir.

Bu bölümde, engelli kadınların toplumda nasıl algılandığı, aile içindeki konumları ve karşılaşabilecekleri risklere genel bir çerçeve sunulmaktadır.

1.1. Kadınlık Roller ve Engellilik Birleşince

Toplum, kadınlardan çoğu zaman ev içinde kalmalarını, bakım vermelerini ve geri planda durmalarını bekleyebilmektedir. Engelliler için ise üretken olamayacakları ve sürekli yardıma ihtiyaç duyacakları yönünde yaygın bir algı bulunmaktadır.

Bu iki algı bir araya geldiğinde, engelli kadınlar sosyal yaşamdan uzaklaşabilmekte; sokağa çıkmaları, işe gitmeleri ya da söz sahibi olmaları zorlaşabilmektedir. Çoğu zaman yalnızca ev içinde olmaları beklenmektedir.

Araştırmalar, engelli kadınların sosyal hayattan dışlanma ihtimalinin engelli olmayan kadınlara ya da engelli erkeklere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir (ENG-KAD & Friedrich Ebert Stiftung, 2021). Toplumda, engelli kadınların eş, anne ya da çalışan gibi rollerinin yeterince görünür olmadığı görülmektedir.

Bazı durumlarda engelli kadınlara çocuk gibi davranılabilmekte; kendi kararlarını almaları zorlaşabilmektedir. Bu yaklaşım, eğitim almalarını, çalışarak yaşam kurmalarını ve bağımsız bireyler olarak var olmalarını güçleştirmektedir.

Engelli kadınların toplumda aktif ve bağımsız bireyler olarak yer alması, kapsayıcı bir toplumsal yapı için önem taşımaktadır.

1.2. Ailede Kontrol ve Bağımlılık

Aile, engelli kadınlar için hem destekleyici bir alan hem de bazı durumlarda karar alma süreçlerinin sınırlandığı bir ortam olabilmektedir. Özellikle geleneksel aile yapılarında, engelli kız çocukları ve kadınlar aşırı korunabilmekte; bu durum zamanla bireysel karar alma süreçlerini zorlaştırabilmektedir.

Araştırmalara göre, engelli kadınların yaklaşık üçte biri ailelerinin sınırlayıcı tutumları nedeniyle bazı haklardan yararlanamamaktadır (KONDA, 2018). Örneğin eğitime devam etmek isteyen engelli bir kız çocuğu, aile kararıyla bu haktan mahrum kalabilmektedir.

Bakım ilişkileri, bazı durumlarda engelli kadının bağımsız bir birey olarak görülmesini zorlaştırabilmektedir. Ekonomik imkânlar, sosyal çevre ve günlük yaşamla ilgili kararlar çoğu zaman aile kontrolünde olabilmektedir. Özellikle kırsal bölgelerde eğitim ve çalışma süreçleri aile onayına bağlı olabilmektedir.

Bazı engelli kız çocukları, güvenlik gerekçeleriyle örgün eğitimden alınarak evde eğitime yönlendirilebilmektedir. Bu durum, sosyal çevreyle bağların zayıflamasına yol açabilmektedir. Eğitim, sağlık ve sosyal yaşama ilişkin kararlar kimi zaman kadınların kendileri yerine aile bireyleri tarafından alınabilmektedir.

Uluslararası çalışmalar, engelli kadınların kendi bedenlerine ve yaşamlarına ilişkin karar süreçlerinde yeterince söz sahibi olamadıklarını ortaya koymaktadır (UNFPA, 2018). Aile içindeki kontrolcü tutum ve uygulamalar, bireylerin hem özerkliklerini hem de toplumsal yaşama katılım haklarını önemli ölçüde sınırlandırabilmektedir.

1.3. Şiddet Riski ve Kırılganlık

Engelli kadınlar, şiddet ve istismar karşısında diğer kadınlara göre daha kırılgan bir konumda olabilmektedir. Uluslararası araştırmalar, engelli kadınların fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalma riskinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (UNFPA, 2018). Türkiye’de yapılan çalışmalar da benzer bulgular ortaya koymaktadır (ENG-KAD, 2021).

Şiddet yalnızca fiziksel olmayabilir. Duygusal baskı, ekonomik kısıtlamalar ve cinsel istismar gibi durumlar da engelli kadınların karşılaşabileceği riskler arasındadır. Maddi bağımlılık, yalnızlık ve destek mekanizmalarına erişimde yaşanan güçlükler bu riskleri artırabilmektedir.

Şiddet durumunda destek istemek herkes için eşit derecede kolay olmayabilmektedir.

- Erişilebilir olmayan acil yardım hatları, işitme engelli kadınlar için güçlük yaratabilmektedir.
- Fiziksel ve dijital erişilebilirlik sorunları, görme engelli kadınların kurumlara ulaşmasını güçleştirebilmektedir.
- Zihinsel engelli kadınların beyanları bazı durumlarda yeterince dikkate alınmayabilmektedir.

Bu nedenlerle bazı şiddet vakaları görünür olmayabilmekte ve kayıt altına alınamayabilmektedir. Şiddet riski, farklı yaşam alanlarında ortaya çıkabilmektedir.

Bu nedenle şiddetle mücadeleyle yönelik mekanizmaların herkes için erişilebilir ve kapsayıcı olması önem taşımaktadır Mikrosaldırğanlıklar tek bir biçimde ortaya çıkmaz. Farklı bağlamlarda farklı türlerde kendini gösterebilir.

Ne Yapılmalı?

Erişilebilir Destek

Engelli kadınların acil yardım hatlarına, hukuki danışmanlığa ve sosyal desteklere fiziksel, iletişimsel ve dijital olarak kolayca ulaşabilmesi sağlanmalıdır.

Eğitimli Personel

Polis, sağlık çalışanı, sosyal hizmet uzmanı gibi meslek grupları hem engellilik hem toplumsal cinsiyet konusunda duyarlılık ve hak temelli yaklaşım eğitimi almalıdır.

Güvenli Alanlar

Sığınma evleri, danışma merkezleri ve sosyal hizmet noktaları; fiziksel erişime uygun, güvenli ve kapsayıcı biçimde tasarlanmalı; şiddetten korunma kapasitesi yüksek olmalıdır.

Özetle;

- Acil yardım hatları erişilebilir hale getirilmelidir.
- Sığınma evleri engelli bireylerin ihtiyaçlarına uygun şekilde düzenlenmelidir.
- Bu alanda görev yapan personelin farkındalık ve erişilebilirlik konusunda desteklenmesi önemlidir.

Engelli kadınlara yönelik şiddet, farklı nedenlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle çözüm yaklaşımlarının çok yönlü ve kapsayıcı olması gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. Engelli Kadınlar İçin Eğitim ve İş Hayatındaki Güçlükler

Eğitim ve iş yaşamına katılım, bireyin ekonomik bağımsızlığını kazanması ve toplumsal yaşama aktif biçimde dahil olması açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak engelli kadınlar bu alanlarda çeşitli yapısal ve toplumsal güçlüklerle karşı karşıya kalabilmektedir.

Bu güçlükler çoğu zaman eğitim sürecinin en başında ortaya çıkmaktadır:

- Okula gitmeleri aile tarafından desteklenmeyebilmektedir.
- Okul ortamları fiziksel olarak erişilebilir olmayabilmektedir.
- Öğretmenler veya sınıf arkadaşları tarafından dışlanma deneyimi yaşayabilmektedirler.

Bu engeller nedeniyle birçok engelli kadın eğitimini tamamlayamamakta, bu durum iş yaşamına katılımı da olumsuz etkileyebilmektedir. Eğitim düzeyinin düşük olması, istihdam olanaklarına erişimi ve ekonomik bağımsızlık kazanma süreçlerini zorlaştırabilmektedir.

Araştırmalar, engelli kadınların eğitim düzeyi ve istihdama katılım oranlarının düşük olduğunu göstermektedir. Engelli erkeklere kıyasla daha dezavantajlı konumda bulundukları görülmektedir (KONDA, 2018; ENG-KAD, 2021; ILO, 2020).

İş yerlerinin fiziksel erişilebilirlik koşulları, ulaşım olanakları, toplumsal önyargılar ve destek mekanizmalarının yetersizliği gibi nedenlerle engelli bireyler için her zaman uygun olmadığı görülmektedir. Bu durum, engelli kadınların iş bulma ve çalışma hayatına katılım süreçlerini güçleştirebilmektedir.

Eğitim ve iş hayatı sadece gelir sağlamak değil, aynı zamanda özgüven kazanmak ve toplumda yer edinmek anlamına da gelmektedir. Bu alanlarda bireylerin güçlenmesine katkı sağlayan çeşitli destek mekanizmaları bulunmaktadır.

Bunlar:

- Mesleki eğitim kursları
- Girişimcilik destekleri
- İŞKUR programları

Ancak bu fırsatlara erişim sınırlı olabilmekte ve engelli kadınlar çoğu zaman bu programlardan yeterince haberdar olamamaktadır. Bu nedenle, destek programlarının daha yaygın biçimde duyurulması, başvuru süreçlerinin sadeleştirilmesi ve kadınlara yönelik rehberlik mekanizmalarının güçlendirilmesi önem taşımaktadır.

2.1. Eğitimde Karşılaşılan Engeller

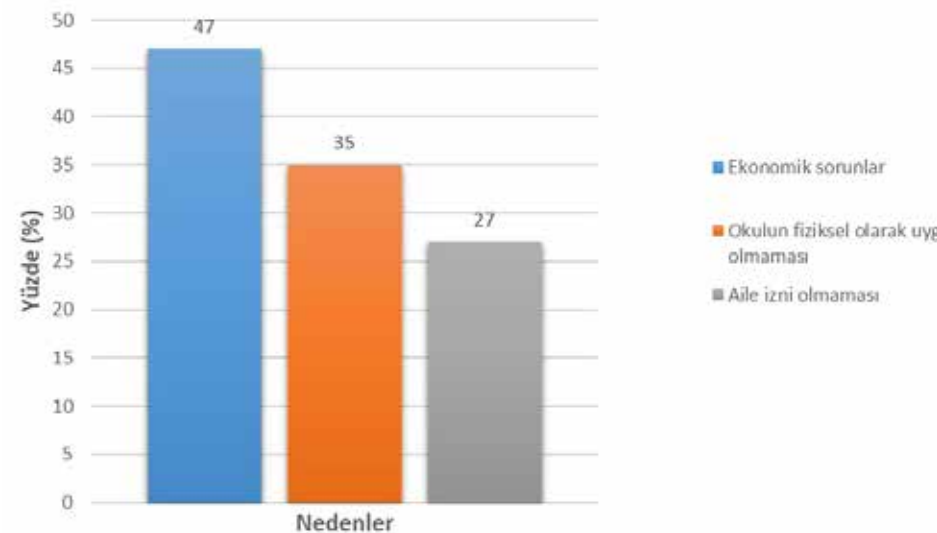
Eğitim, engelli kadınların hayatlarını değiştirebilecek en önemli adımlardan biridir. Ancak birçok engelli kız çocuğu ve kadın, eğitim hakkından tam olarak yararlanamamakta; hem engelli olmayan akranlarına hem de engelli erkeklere kıyasla okula daha az devam edebilmektedir.

Araştırmalara göre en çok karşılaşılan güçlükler şunlardır (KONDA, 2018; ENG-KAD, 2021):

- Ailelerin maddi yetersizliği
- Okulların engelli bireylere uygun olmaması (örneğin merdiven, asansör, tuvalet eksikliği)
- Ailelerin izin vermemesi ya da kız çocuklarını koruma gerekçesiyle eğitimden geri tutması

Bir araştırmada, engelli kadınların %47'si okula gidememe nedenini ekonomik sorunlar olarak belirtmiş; %35'i okulun fiziksel olarak uygun olmadığını, %27'si ise ailesinin izin vermediğini ifade etmiştir (KONDA, 2018).

Engelli Kadınların Okula Gidememe Nedenleri

Bazı aileler, kız çocuklarını güvenlik veya koruma gerekçeleriyle örgün eğitimden uzak tutabilmektedir. Özellikle ergenlik döneminde açık öğretime yönlendirme gibi uygulamalar, kız çocuklarının akranlarıyla birlikte sosyal gelişim süreçlerini sınırlayabilmektedir.

Okulların fiziksel koşulları çoğu zaman yeterli olmamakta; işitme engelliler için işaret dili desteği, görme engelliler için Braille materyal eksikliği gibi sorunlar öğrenme süreçlerini güçleştirebilmektedir.

Eğitim ortamı yalnızca akademik öğrenme alanı değil, aynı zamanda sosyalleşme ve özgüven kazanma alanı olarak da önem taşımaktadır.

Veriler, engelli kadınların genel nüfusa kıyasla daha düşük eğitim seviyelerine sahip olduğunu; eğitim düzeyi düştükçe iş bulma şansının da azaldığını göstermektedir. Eğitimine devam edebilen engelli kadınların yaklaşık yarısı çalışma hayatına katılabilirken, eğitim süreci kesintiye uğrayanlarda bu oran belirgin şekilde düşmektedir (KONDA, 2018).

2.2. İstihdama Katılımda Karşılaşılan Engeller

Engelli kadınların eğitim hayatında yaşadığı güçlükler, iş hayatına da yansiyabilmektedir. Ancak eğitim almış olsalar bile, birçok engelli kadın işe girerken ya da çalışırken yeni güçlüklerle karşılaşabilmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, kadınların genel istihdam oranı %32,5 iken engelli kadınlarda bu oran %12,6 civarındadır (TÜİK, 2021). Bu durum, engelli kadınların iş gücüne katılım oranlarının düşük olduğunu göstermektedir.

Peki bu durumun nedenleri nelerdir?

Önyargı ve Ayrımcılık

İşe başvuran engelli kadınlar, işverenlerin önyargılarıyla karşılaşabilmektedir. “Engelli işi yapamaz” veya “Kadınsa daha da zor olur” gibi önyargılı yaklaşımlar, engelli kadınların iş fırsatlarında geri planda kalmasına neden olabilmektedir. Çalışma hayatına katılan engelli kadınlar ise görev dağılımı ve ilerleme olanakları açısından sınırlılıklarla karşılaşabilmektedir.

Uygun İş ve Eğitim Eksikliği

Birçok engelli kadın, engeline ve eğitimine uygun iş bulmakta zorlanabilmektedir. Kamu kurumlarındaki engelli kadro imkânlarının sınırlı olması ve bu kadrolarda çoğunlukla düşük vasıflı işlerin yer alması, mesleki gelişim olanaklarını sınırlandırabilmektedir.

Erişilemeyen Çalışma Ortamları

İş yerlerinde fiziksel erişilebilirliğin yetersiz olması, engelli kadınların çalışma hayatına katılımını zorlaştırabilmektedir. Merdivenli binalar, asansör eksiklikleri ve ortak alanların

erişilebilir olmaması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca esnek çalışma saatleri ve uzaktan çalışma gibi uygulamaların yeterince yaygın olmaması, özellikle bakım sorumluluğu bulunan engelli kadınlar açısından ek güçlükler yaratabilmektedir.

Ekonomik Bağımlılık

İş bulamayan engelli kadınlar, çoğu zaman aile bireylerine ekonomik olarak bağımlı bir yaşam sürdürmek durumunda kalabilmektedir. Ekonomik bağımsızlık ise yalnızca gelir elde etmeyi değil; özgüven kazanmayı ve sosyal hayata daha aktif katılımı da desteklemektedir.

Ne Yapılabilir?

- İşverenlerin engelli kadınlara yönelik farkındalık ve bilinç düzeylerinin artırılması gerekmektedir.
- İş yerlerinin herkes için erişilebilir hale getirilmesi önem taşımaktadır.
- Mesleki eğitim ve girişimcilik desteklerinin artırılması gerekmektedir.
- Evden çalışma gibi esnek çalışma modellerinin yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Engelli kadınların kendi hayatlarını kurabilmesi ve toplumsal yaşamda güçlü bireyler olarak yer alabilmesi için istihdam alanındaki engellerin azaltılması önem taşımaktadır.

2.3. Mesleki Eğitim ve Girişimcilik Fırsatları

Engelli kadınların iş hayatına daha güçlü şekilde katılabilmesi için yalnızca işe alım süreçleri değil, aynı zamanda meslek edinme ve kendi işini kurma olanakları da büyük önem taşımaktadır. Ancak bu alanlarda fırsatlara erişim her zaman yeterli düzeyde olamamaktadır.

Birçok engelli kadın, mesleki eğitim kurslarına erişimde güçlük yaşayabilmektedir. Bu durumun başlıca nedenleri:

- Kurs merkezlerinin fiziksel olarak erişilebilir olmaması,
- Bilgilendirme ve yönlendirme eksikliği,
- Kadınların zaman kısıtları (bakım sorumluluğu, ulaşım süresi gibi),
- Ailelerin izin vermemesi ya da desteklememesi.

Bazı durumlarda, kadınlar kurslara katılmak istemelerine rağmen, aileleri tarafından “gerek yok” denilerek engellenebilmektedir.

Ayrıca mesleki eğitimlerin çoğu zaman erkek egemen meslek alanlarına odaklanması (örneğin motor tamirciliği, metal işleri gibi alanlar) engelli kadınların bu eğitimlere katılımını daha da sınırlayabilmektedir.

Girişimcilik, ancak mikro kredi, iş kurma danışmanlığı ve mentorluk gibi desteklerin

yeterince yaygın ve erişilebilir olmaması, ayrıca başvuru ve bürokratik süreçlerin karmaşıklığı, bu alandaki fırsatların kullanımını zorlaştırabilmektedir.

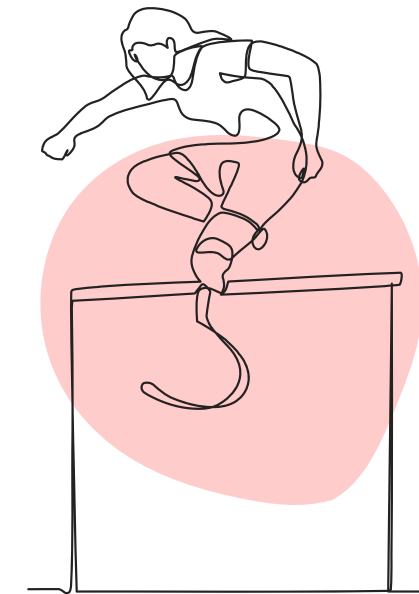
Sonuç olarak, engelli kadınların ekonomik bağımsızlıklarını güçlendirebilmeleri için ihtiyaçlara uygun mesleki eğitim ve girişimcilik programlarının yaygınlaştırılması önem taşımaktadır.

Neden Engelli Kadınlar Meslek Edinmiyor?

- Kurs merkezlerinde erişilebilirlik sorunları
- Engelli kadınlara uygun meslek alanlarının sınırlı olması
- Aile baskısı ve zaman kısıtları
- Destek programlarının yeterince bilinmemesi
- Girişimcilik konusunda bilgi ve danışmanlık eksikliği

Ulaşılabilir kurs merkezlerinin artırılması, bireysel danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi ile kadınlara yönelik mesleki eğitim ve girişimcilik destek paketlerinin yaygınlaştırılması önem taşımaktadır.

SORUN	ÇÖZÜM
Erişilebilirlik	Ulaşılabilir Kurslar
Zaman Yükü	Esnek Modeller
Aile Desteği	Rehberlik ve Danışmanlık
Bilgi Eksikliği	Bilgilendirme
Uygun Alan Azlığı	Yeni Meslek Alanları
Desteklere Erişim	Girişimcilik Destekleri

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.Engelli Kadınların Sağlığa Erişimi ve Üreme Sağlığı Hakları

Sağlık hizmetlerinden yararlanmak temel insan haklarından biridir. Ancak engelli kadınlar, hastaneye ulaşımdan muayene sürecine kadar pek çok aşamada güçlükler yaşayabilmektedir. Özellikle cinsel sağlık ve üreme sağlığı gibi hassas konularda yaşanan engeller, engelli kadınların yaşam kalitesini doğrudan etkileyebilmektedir.

Bu bölümde engelli kadınların;

- Doktora ulaşma,
- Kadın sağlığına ilişkin bilgi edinme,
- Üreme sağlığı ve annelikle ilgili haklarını kullanma

konularında karşılaştığı başlıca durumlar ele alınmaktadır.

3.1. Sağlık Hizmetlerinde Erişilebilirlik

Engelli kadınlar için hastaneye gitmek, muayene olmak ya da sağlık danışmanlığı almak her zaman kolay olmayabilmektedir. Fiziksel koşullar, iletişim eksiklikleri ve hizmet sunumuna ilişkin uygulamalar bu süreci zorlaştırabilmektedir.

Öne çıkan durumlar:

- Sağlık kurumlarında fiziksel erişilebilirliğin yetersiz olması,
- İletişim desteklerinin (işaret dili, rehberlik vb.) sınırlı olması,
- Özel ihtiyaçlara uygun muayene koşullarının yeterince sağlanamaması,
- Sağlık personelinin engelli bireylerle iletişim konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması.

Bu nedenlerle bazı engelli kadınlar sağlık hizmetlerinden düzenli olarak yararlanmakta zorlanabilmektedir.

Ne Yapılabilir?

Sağlık merkezleri erişilebilir hâle getirilmelidir (rampa, asansör, uygun tuvalet vb.).

Sağlık personeli engelli hakları konusunda eğitilmelidir.

İşaret dili ve rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.

Özel ihtiyaçlara uygun muayene alanları oluşturulmalıdır.

Her kadının sağlıklı yaşama hakkı bulunmaktadır. Bu hakkın engelli kadınlar için de güvence altına alınması gerekmektedir.

3.2. Üreme Hakları ve Bilgiye Erişim

Üreme hakları, bireyin kendi bedeniyle ilgili kararlarını verebilmesini ve sağlık bilgilerine erişebilmesini kapsar. Ancak engelli kadınlar bu alanda bilgiye erişimde ve karar süreçlerinde çeşitli sınırlılıklarla karşılaşabilmektedir.

Öne çıkan durumlar:

- Erişilebilir ve anlaşılır bilgilendirme materyallerinin sınırlı olması,
- Toplumsal önyargıların bilgi alma ve danışma süreçlerini etkilemesi,
- Bazı durumlarda karar süreçlerine yeterince dâhil olunamaması,
- Kadın sağlığı hizmetlerine erişimde yaşanan fiziksel ve iletişim engelleri.

Bu durumlar, engelli kadınların sağlıklı ilgili haklarını etkin biçimde kullanmalarını zorlaştırabilmektedir.

Ne Yapılabilir?

- Engelli kadınlara yönelik erişilebilir ve anlaşılır üreme sağlığı bilgilendirme materyalleri hazırlanmalıdır.
- Sağlık hizmetlerinde, bireylerin kendi bedenleriyle ilgili karar süreçlerine katılımı desteklenmelidir.
- Sağlık personeline, engelli kadınların üreme hakları konusunda bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.
- Kadın sağlığı hizmetlerine erişimde yaşanan fiziksel ve iletişim engellerinin azaltılması için düzenlemeler yapılmalıdır.

3.3. Cinsellik, Annelik ve Toplumsal Tabular

Engelli kadınlar da herkes gibi duygusal ilişkiler kurmak, evlenmek, anne olmak veya olmamayı tercih etmek gibi haklara sahiptir. Ancak toplumda hâlâ engelli kadınların bu haklara sahip olmadığı yönünde yanlış ve dışlayıcı inanışlar vardır.

Öne çıkan durumlar:

- Engelli kadınların özel hayatlarına yönelik önyargılı yaklaşımlar,
- Annelik kapasitesinin sorgulanması,
- Ailelerin koruma gerekçesiyle sosyal ilişkileri sınırlaması,
- Bilgi ve destek mekanizmalarının yetersizliği.

Bu tür yaklaşımlar, engelli kadınların duygusal ve sosyal yaşamlarını doğrudan etkileyebilmektedir.

Ne Yapılabilir?

- Engelli kadınların duygusal ve aile yaşamına ilişkin haklarını destekleyen farkındalık çalışmaları yürütülmelidir.
- Aileler ve hizmet sunanlar bilgilendirme faaliyetleriyle desteklenmelidir.
- Erişilebilir danışmanlık ve destek hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Engelli Kadınların Temsili ve Sosyal Katılımı

Engelli kadınların toplumsal hayata katılımı, yalnızca bireysel hakların kullanımı açısından değil, aynı zamanda toplumsal gelişim ve kapsayıcılık açısından da büyük önem taşımaktadır. Ancak birçok engelli kadın, fiziksel, sosyal ve yapısal engeller nedeniyle toplumsal yaşamda yeterince temsil edilememektedir.

Bu bölümde engelli kadınların;

- Kamusal karar alma süreçlerine katılımları,
- Medyada temsil biçimleri,
- Kültürel etkinlikler ile sivil toplum faaliyetlerindeki görünürlükleri ve katılım fırsatları ele alınmaktadır.

Amaç, engelli kadınların toplumsal yaşamda yalnızca destek alan bireyler olarak değil, aynı zamanda üretime, karar mekanizmalarına ve toplumsal yaşama aktif olarak katkı sunan bireyler olarak görünürlüklerinin artırılmasıdır.

4.1. Siyasi ve Kamusal Alanda Temsil

Karar alma süreçlerine katılım, kapsayıcı ve adil politikaların geliştirilmesi açısından önemlidir. Ancak engelli kadınlar, kamusal ve siyasi alanlarda sınırlı temsil edilebilmektedir.

Öne çıkan durumlar:

- Karar alma mekanizmalarında temsilde yetersizlik,
- Fiziksel erişilebilirlik sorunları ve toplumsal önyargıların katılımı zorlaştırması,
- Politika ve uygulamaların, çoğu zaman engelli kadınların görüşleri alınmadan şekillenmesi.

Ne Yapılabilir?

- Siyasi partiler, yerel yönetimler ve kamu kurumları, engelli kadınların toplumsal ve kamusal süreçlere katılımını teşvik edici uygulamalar geliştirmelidir.
- Temsil fırsatlarını güçlendirmeye yönelik danışma mekanizmaları, çalışma grupları ve benzeri katılım modelleri oluşturulabilir.
- Toplantı, etkinlik, seçim ve katılım ortamlarının herkes için erişilebilir olması sağlanmalıdır.
- Engelli kadın liderlerin desteklenmesi ve görünürlüklerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Katılım hakkı herkes için temel bir haktır. Engelli kadınların temsil edildiği ve karar süreçlerinde yer alabildiği bir toplum, daha eşitlikçi ve kapsayıcı bir geleceğin önemli bir parçasıdır.

4.2. Medyada Görünürlük

Medyada yer almak, bireylerin toplumda nasıl algılandığını etkileyen güçlü bir araçtır. Ancak engelli kadınlar hem geleneksel hem dijital medyada ya hiç yer bulamamakta ya da yanlış ve kalıplaşmış şekilde temsil edilebilmektedir.

Öne çıkan durumlar:

- Medyada engelli kadınlara yeterince yer verilmemesi,
- Engelli kadınların yalnızca belirli kalıplar üzerinden temsil edilmesi,
- Kullanılan dilin zaman zaman dışlayıcı veya indirgemeci olabilmesi.

Engelli kadınların gündelik yaşamları, başarıları ve farklı deneyimleriyle görünür olması, toplumsal kabul ve eşitlik açısından önem taşımaktadır.

Ne Yapılabilir?

- Medya içeriklerinde engelli kadınların temsiline daha fazla yer verilmesi teşvik edilmelidir.
- Gerçek yaşam deneyimlerini yansıtan, çeşitliliğe ve insan haklarına duyarlı temsiller desteklenmelidir.
- Haberciler ve içerik üreticileri için engellilik ve toplumsal cinsiyet konularında farkındalık ve hak temelli yaklaşımı içeren eğitimler yaygınlaştırılmalıdır.
- Kamu spotları ve sosyal kampanyalarda engelli kadınların deneyim ve görüşlerine doğrudan yer verilmesi sağlanmalıdır.

Medyada görünürlük yalnızca bir temsil meselesi değil; toplumsal kabulün, eşitliğin ve kapsayıcılığın önemli göstergelerinden biridir.

4.3. Kültürel Etkinliklerde ve Sivil Toplumda Katılım

Kültürel ve sosyal etkinlikler, bireylerin toplumsal yaşama katılımını ve aidiyet duygusunu güçlendiren önemli alanlardır. Ancak engelli kadınlar, bu alanlarda da çeşitli güçlükler nedeniyle yeterince yer alamayabilmektedir.

Öne çıkan durumlar:

- Kültür-sanat mekânlarında erişilebilirlik eksiklikleri,
- Etkinliklerin kapsayıcı bir bakış açısıyla planlanmaması,
- Sivil toplum alanında engelli kadınların temsiline yeterince yer verilmemesi.

Engelli kadınların bu alanlarda aktif ve görünür biçimde yer alması, toplumsal eşitliğin güçlenmesine katkı sağlar.

Ne Yapılabilir?

- Etkinlik ve kültür-sanat mekânlarının tüm bireyler için erişilebilir olması sağlanmalıdır.
- Kültürel içerikler; işaret dili çevirisi, altyazı ve sesli betimleme gibi erişilebilirlik unsurlarıyla desteklenmelidir.
- Kadın örgütleri ile engellilik alanında çalışan kurum ve kuruluşlar arasında iş birliği mekanizmaları güçlendirilmelidir.
- Engelli kadınların yalnızca katılımcı olarak değil, aynı zamanda içerik üretici, karar verici ve organizatör olarak yer almaları desteklenmelidir.

Toplumsal yaşama katılım herkes için temel bir haktır. Engelli kadınların sanat, kültür ve sivil toplum alanlarında görünür ve aktif biçimde yer alması, eşitlik ve kapsayıcılık açısından önemli bir ilerlemedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Hak Temelli Yaklaşımlar ve İyi Uygulamalar

Engelli kadınların yaşam koşullarını iyileştirmek ve fırsat eşitliği sağlamak için sadece bireysel çabalar değil, aynı zamanda güçlü ve hak temelli politikalar gereklidir. Bu bölümde, engelli kadınların haklarını destekleyen ulusal ve uluslararası çerçeveler ile farklı uygulama örneklerine yer verilmekte; kurumsal düzeyde geliştirilebilecek yaklaşımlar ele alınmaktadır.

5.1. Ulusal ve Uluslararası Belgelerde Engelli Kadın Hakları

Engelli kadınların hakları hem Türkiye’de hem de dünyada birçok önemli belge ve sözleşme ile güvence altına alınmıştır. Ancak bu belgelerin uygulanabilirliği, sahadaki gerçek koşullara bağlıdır.

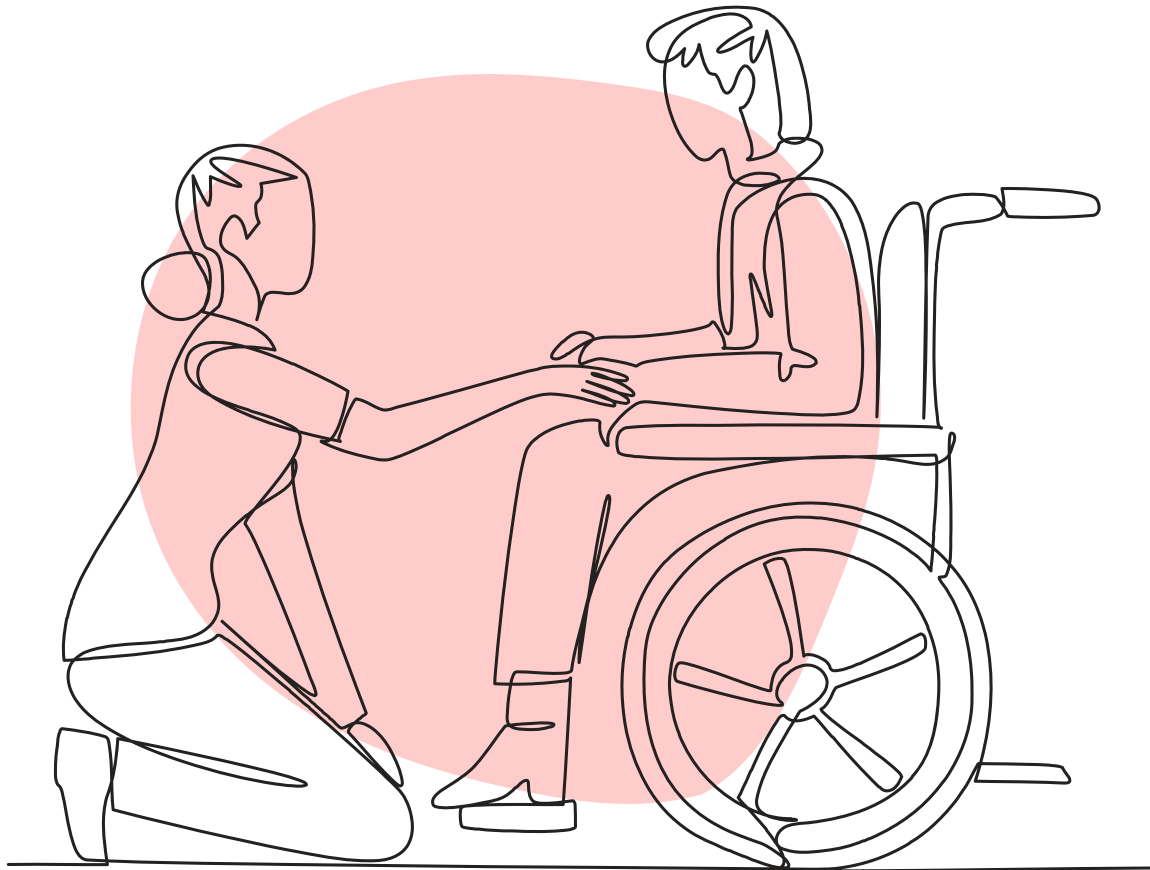
Öne çıkan belgeler:

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi (CRPD):

Sözleşmenin ilgili maddelerinde, engelli kadınların güçlendirilmesine ve ayrımcılığın önlenmesine yönelik ilkelere yer verilmektedir.

Türkiye’deki anayasal ve yasal düzenlemeler

Anayasa ve Engelliler Hakkında Kanun başta olmak üzere, engelli bireylerin eşit haklara sahip olduğu çeşitli yasal metinlerde ifade edilmektedir.

Neden önemli?

Bu belgeler, devletlere görevler yükler:

- Erişilebilir hizmet sunmak
- Ayrımcılığı önlemek
- Engelli kadınların karar alma süreçlerine katılımını desteklemek
- Eğitim, istihdam ve sağlık gibi alanlarda pozitif ayrımcılığı teşvik etmek

Hakların kâğıt üzerinde kalmaması için denetim, uygulama ve takip çok önemlidir.

5.2. Türkiye’den ve Dünyadan İyi Örnekler

Engelli kadınların toplumsal yaşama eşit ve etkin katılımını desteklemek amacıyla, ulusal ve uluslararası düzeyde farklı uygulamalar hayata geçirilmiştir. Bu çalışmalar, kapsayıcı hizmet anlayışının güçlendirilmesine ve iyi uygulamaların yaygınlaştırılmasına katkı sunmaktadır.

Türkiye’den Uygulamalar:

- **İstanbul Büyükşehir Belediyesi**, engelli kadınlara yönelik mesleki eğitimler, kişisel gelişim programları, EKPSS hazırlık kursları ve psikososyal destek hizmetleri sunmaktadır.
- **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı**, engelli kadınlara yönelik bilgilendirici rehberler ve eğitim materyalleri hazırlamış; Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü iş birliğiyle farkındalık çalışmaları yürütmüştür.
- **Ankara Büyükşehir Belediyesi**, kadın kooperatiflerini desteklemiş; engelli kadınların üretim yapabileceği ve gelir elde edebileceği alanlar oluşturmuştur.
- **Engelli Kadın Derneği (ENGKAD)**, engelli kadınlara yönelik hak temelli rehberlik, hukuki danışmanlık ve şiddetle mücadeleyle yönelik destek çalışmaları gerçekleştirmektedir.
- **Bazı yerel yönetimler (örneğin Konya ve Eskişehir)**, kamu alanlarında erişilebilirlik düzenlemeleri yapmış ve bu alanlara “Erişilebilirlik Belgesi” verilmesini sağlamıştır.

Dünyadan Uygulamalar:

- **Avrupa Birliği ülkelerinde**, engelli kadınların karar alma süreçlerine katılımını artırmak için çalışmalar yapılmaktadır. Avrupa Engelli Kadınlar Ağı (EDWF), kadınların yerel ve uluslararası düzeyde temsil edilmesini desteklemektedir.
- **İsveç’te**, şiddet mağduru engelli kadınlara hizmet veren ulusal bir destek hattı (Kvinnofridslinjen) bulunmaktadır. Bu hat; işitme engelliler için görüntülü arama, yazılı başvuru gibi erişilebilir iletişim seçenekleri sunmaktadır.

- **Kanada’da**, DAWN Canada adlı bir sivil toplum kuruluşu, engelli kadınların şiddet, ayrımcılık ve iş bulma konularında yaşadığı sorunlara dikkat çeken kampanyalar yürütmekte ve çözüm önerileri geliştirmektedir.
- **Avustralya’da**, “Our Site” adlı internet platformu, engelli kadınlara bedenleri, hakları ve ilişkileri hakkında kolay anlaşılır ve erişilebilir bilgiler sunmaktadır.

Bu örnekler, farklı ülkelerde engelli kadınlara yönelik geliştirilen kapsayıcı ve erişilebilir hizmetlerin iyi birer örneğidir.

5.3. Politika Önerileri ve Kurumsal Sorumluluk

Engelli kadınların toplumsal yaşamda aktif biçimde yer alabilmesi için kapsayıcı hizmet anlayışının ve kurumsal iş birliğinin güçlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu kapsamda kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının çeşitli alanlarda ortak çalışmalar yürütmesi gerekmektedir.

Politika Önerileri:

- Engelli kadınlara yönelik kapsayıcılığı artırmak üzere toplumsal farkındalığı geliştirmeye yönelik bilgilendirme çalışmaları,
- Fiziksel ve bilgiye erişim açısından erişilebilir hizmetlerin yaygınlaştırılması,
- Engelli kadınların eğitim, istihdam ve sosyal yaşama katılımını destekleyen programların geliştirilmesi.

Yerel yönetimlerin, hizmetlerini planlarken engelli kadınların ihtiyaçlarını dikkate alan bütüncül bir yaklaşım benimsemesi ve engelli kadınların sesine kulak verilmesi, kapsayıcı, adil ve etkili uygulamaların yaygınlaşmasına katkı sağlayacaktır.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

ENGELLİ HİZMETLERİ ŞUBE

MÜDÜRLÜĞÜ

Engelli Hizmetleri Şube Müdürlüğü İstanbul'un çeşitli noktalarında yer alan 21 ÖZGEM, 6 Kısa Mola Merkezi, 7 İrtibat Bürosu ve 2 Kamp aracılığı ile engelli birey ve ailelerine yönelik bilgilendirme, yönlendirme, farkındalık, eğitim, ulaşım, istihdam desteği, mesleki eğitim kursları, engelli kampı, psikososyal destek, medikal malzeme desteği, rehabilitasyon gibi farklı alanlarda hizmetler sunmaktadır.

Sahip olduğu yenilikçi anlayış ve engelli bireyleri odağına alan çağdaş projeleri ile Engelli Hizmetleri Şube Müdürlüğü kamuda öncü bir rol üstlenmektedir. Bu kapsamda uygulamaya koyduğu projelerin en yenileri Özel Gereksinimli Bireyler Eğitim Merkezleri (ÖZGEM) ile Kısa Mola Merkezleridir.

ÖZGEM'ler kapsayıcı ve bütüncül eğitim modeliyle farklı yaş ve engel grubunda yer alan bireylere kişiselleştirilmiş eğitim hizmeti sunmaktadır. Kısa Mola Merkezleri ise özel gereksinimli bireylerin ailelerinin günlük ihtiyaçlarını karşılamak ve onların bireysel ve sosyal yaşama aktif katılımını sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Kısa Mola Merkezleri özel gereksinimli bireylerin nitelikli zaman geçirme ve psiko-sosyal rehabilitasyon süreçlerine de katkıda bulunmaktadır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelli Kadınlara Yönelik Sunulan Temel Hizmetler

1. Eğitim ve Gelişim Hizmetleri

Engelli kadınların yaşam boyu öğrenme sürecini desteklemek amacıyla farklı yaş ve ihtiyaç gruplarına yönelik eğitim hizmetleri sunulmaktadır:

- Engelli kadınlara yönelik özel eğitim destekleri ile erken yaşta başlayan eğitim

süreçlerine aktif katılım teşvik edilmektedir.

- Yetişkin engelli kadınlar için kişisel gelişim, yaşam becerileri ve bağımsız yaşamı destekleyen eğitimler verilmektedir.
- Meslek edindirme kursları ve EKPSS hazırlık programları, engelli kadınların istihdama katılımını ve ekonomik bağımsızlığını desteklemektedir.
- Türk İşaret Dili eğitimleri sayesinde hem işitme engelli kadınların hem de yakınlarının iletişim becerileri geliştirilmektedir.
- Kısa mola hizmetleri, engelli çocuğu olan kadınlara geçici destek sunarak bakım yükünü hafifletmektedir.
- Sporla rehabilitasyon faaliyetleriyle engelli kadınların fiziksel sağlığı ve ruhsal iyilik hâli desteklenmektedir.

2. Ulaşım Hizmeti

Engelli kadınların sağlık, sosyal ve kamusal hizmetlere ulaşımını kolaylaştırmak amacıyla randevulu ulaşım destek hizmetleri sunulmaktadır. Böylece toplumsal yaşama katılımın önündeki fiziksel engeller azaltılmaktadır.

3. Kamp Hizmetleri

Engelli kadınlara yönelik olarak düzenlenen kamplar, doğayla iç içe bir ortamda sosyalleşme ve kişisel gelişim fırsatı sunmaktadır.

4. Psikososyal ve Danışmanlık Hizmetleri

- Engelli kadınlara yönelik bireysel ve grup danışmanlığı hizmetleriyle duygusal güçlenme desteklenmektedir.
- Aile içi sorunlar, hak ihlalleri ve sosyal izolasyon gibi konularda psikolojik destek sağlanmaktadır.
- Yasal haklara dair danışmanlık hizmeti ile kadınların bilgiye erişimi kolaylaştırılmaktadır.
- E-danışmanlık ve canlı destek uygulamalarıyla işitme engelli kadınların ihtiyaç duydukları rehberliğe ulaşmaları sağlanmaktadır.

5. Sosyal Katılım ve Farkındalık Faaliyetleri

- Engelli kadınların kültür-sanat, seminer ve atölye gibi sosyal etkinliklere katılımı desteklenmekte; toplumsal etkileşim olanakları artırılmaktadır.
- Kuaförlük hizmeti gibi kişisel bakım destekleriyle engelli kadınların kamusal hayata katılımı ve özbakım ihtiyaçlarına erişimi kolaylaştırılmaktadır.
- Farkındalık faaliyetleri ile engelli bireylere yönelik toplumsal önyargıların azaltılması ve daha kapsayıcı bir sosyal algının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

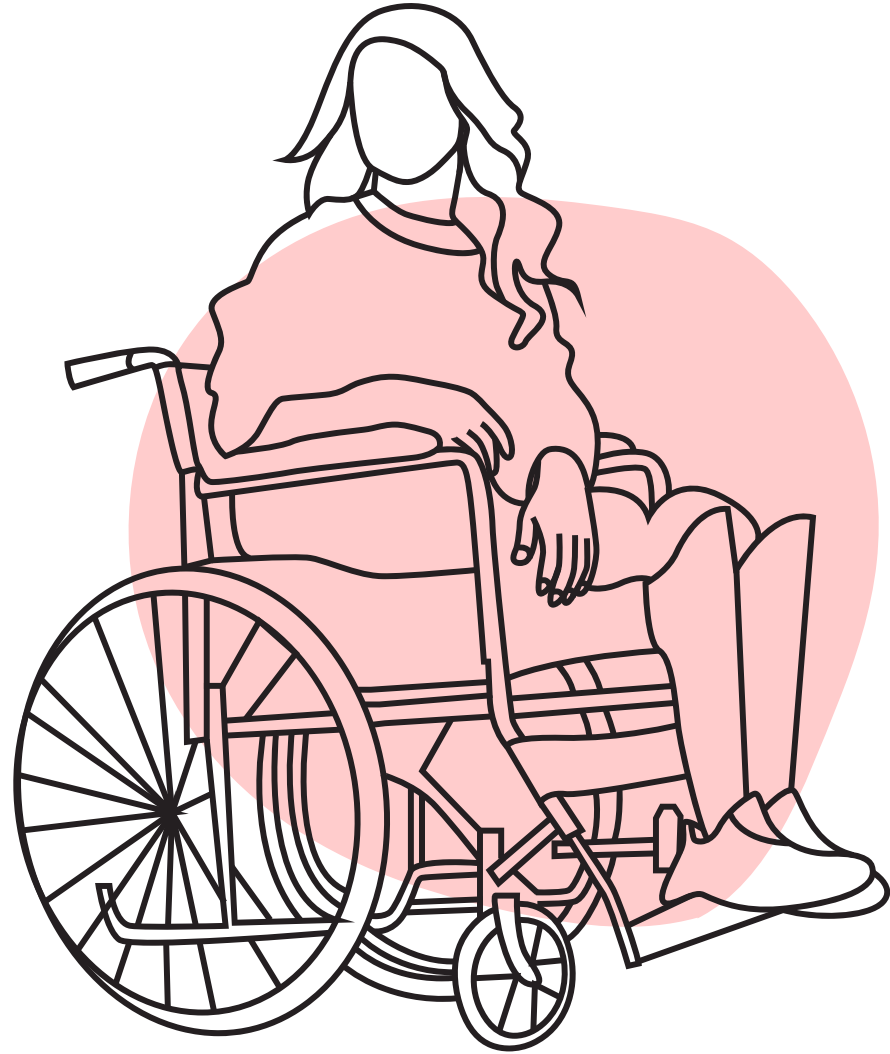
6. İstihdam Destek Hizmetleri

- Engelli kadınların iş gücüne katılımını desteklemek amacıyla istihdam danışmanlığı, iş yönlendirme ve kariyer planlaması hizmetleri sunulmaktadır.

7. Sağlık ve Medikal Destek

- Engelli kadınların günlük yaşamlarını kolaylaştırmak amacıyla medikal cihaz desteği ve bakım-onarım hizmetleri verilmektedir.

Bu hizmetlerle, engelli kadınların toplumsal hayatta daha güçlü, görünür ve bağımsız bireyler olarak yer almalarını destekliyor; İstanbul'da daha kapsayıcı bir yaşamı hep birlikte inşa etmeye çalışıyoruz.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Engelli kadınlar eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal yaşam gibi temel alanlarda çok boyutlu güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, toplumsal yaşama eşit ve etkin katılımlarını sınırlayabilmektedir. Bu rehber; engelli kadınların toplumsal yaşamda karşılaştıkları hak kayıplarının ve zorlukların yanı sıra İstanbul Büyükşehir Belediyesi olarak bu zorluklara yönelik geliştirilen hizmetleri görünür kılmak, çözüm yaklaşımlarını paylaşmak ve hak temelli bir farkındalık oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır.

Toplumsal cinsiyet ve engellilik, bireylerin haklara erişimini etkileyen çarpan etkili iki ana unsurdur. Bu nedenle engelli kadınların karşılaştığı durumlara yalnızca bireysel değil; yapısal, kültürel ve kurumsal düzeylerde bütüncül biçimde yaklaşmak gerekmektedir. Hak temelli politikalar ve kapsayıcı uygulamalar, toplumsal adaletin güçlenmesi açısından belirleyicidir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi olarak yalnızca sorunlara işaret etmekle kalmıyor; bu alanlarda somut çözümler üretiyor, sahadaki gerçek ihtiyaçlara yanıt veren hizmet modelleri geliştiriyoruz. Engelli kadınların yaşamın her alanına eşit ve onurlu biçimde katılımını sağlamak için ulaşım, medikal destek, kuaförlük, danışmanlık faaliyetleri, istihdam desteği ve farkındalık çalışmaları gibi çok boyutlu alanlarda hizmet veriyor; kadınların kendi yaşamları üzerinde söz sahibi olabilmeleri ve sosyal hayata eşit şekilde katılabilmelerini hedefliyoruz.

Nitekim "Hiçbir engelli kadın geride kalmasin" ilkesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yalnızca bir amacı değil, yürüttüğü tüm çalışmaların yönünü belirleyen somut ve kararlı bir taahhüttür. Bununla birlikte bu taahhüt; kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, akademi ve özel sektör ile ortak sorumluluk almayı ve iş birliği içinde hareket etmeyi gerektirmektedir. Engelli kadınların eşit, bağımsız ve onurlu bir yaşam sürmesi ortak sorumluluğumuzdur. Bu rehber; İstanbul Büyükşehir Belediyesi olarak her aktörü engelli kadınlar içi daha kapsayıcı bir gelecek inşa etmek adına işbirliğine davet edişimizin somut bir çağrısıdır. Birlikte yapacağımız güçlü çalışmalarla İstanbul'u daha eşit ve erişilebilir kılacağımızdan şüphemiz yoktur.

KAYNAKÇA

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü İstatistik Bülteni. https://www.aile.gov.tr/media/88684/eyhgm_istatistik_bulteni_temmuz2021.pdf

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). Kadınların İnsan Hakları Ulusal Eylem Planı (2022-2026).

Birleşmiş Milletler. (2006). Engelli Hakları Sözleşmesi.

Boğaziçi Üniversitesi Engelsiz Eğitim ve Araştırma Birimi. (2020). Engelli Kadınların Eğitim ve İstihdamda Karşılaştıkları Sorunlar Raporu.

Duman, N. A., & Doğanay, G. (2017). Toplumsal dışlanma pratikleri üzerinden Trabzon'da engelli kadınlar. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 20(2). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/352961>

Engelli Kadın Derneği (ENG-KAD). (2021). Engelli Kadınların Haklara Erişimi ve Şiddetle Mücadele Araştırması, Friedrich Ebert Stiftung ile iş birliğiyle. Ankara.

Human Rights Watch. (2015). *As If We Weren't Human: Discrimination and Violence Against Women with Disabilities in Northern Uganda*.

International Labour Organization. (2020). *Making the Future of Work Inclusive of Persons with Disabilities*. Geneva: ILO.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2019). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması.

KONDA Araştırma ve Danışmanlık. (2018). Türkiye'de Engelli Birey Olmak Araştırması.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). Engelli Bireyler Araştırması Sonuçları.

UN Women. (2020). COVID-19 Sürecinde Engelli Kadınların Durumu ve Öneriler Raporu.

United Nations Population Fund. (2018). *Young Persons with Disabilities: Global Study*. <https://www.unfpa.org/publications/young-persons-disabilities-global-study>

World Health Organization. (2011). *Dünya Engellilik Raporu*. Cenevre: Dünya Sağlık Örgütü.

Yaşadıkça. (2020). 2020'nin Engelli Hakları Açısından Değerlendirilmesi. <https://yasadikca.com/2020nin-engelli-haklari-acisindan-degerlendirilmesi/>

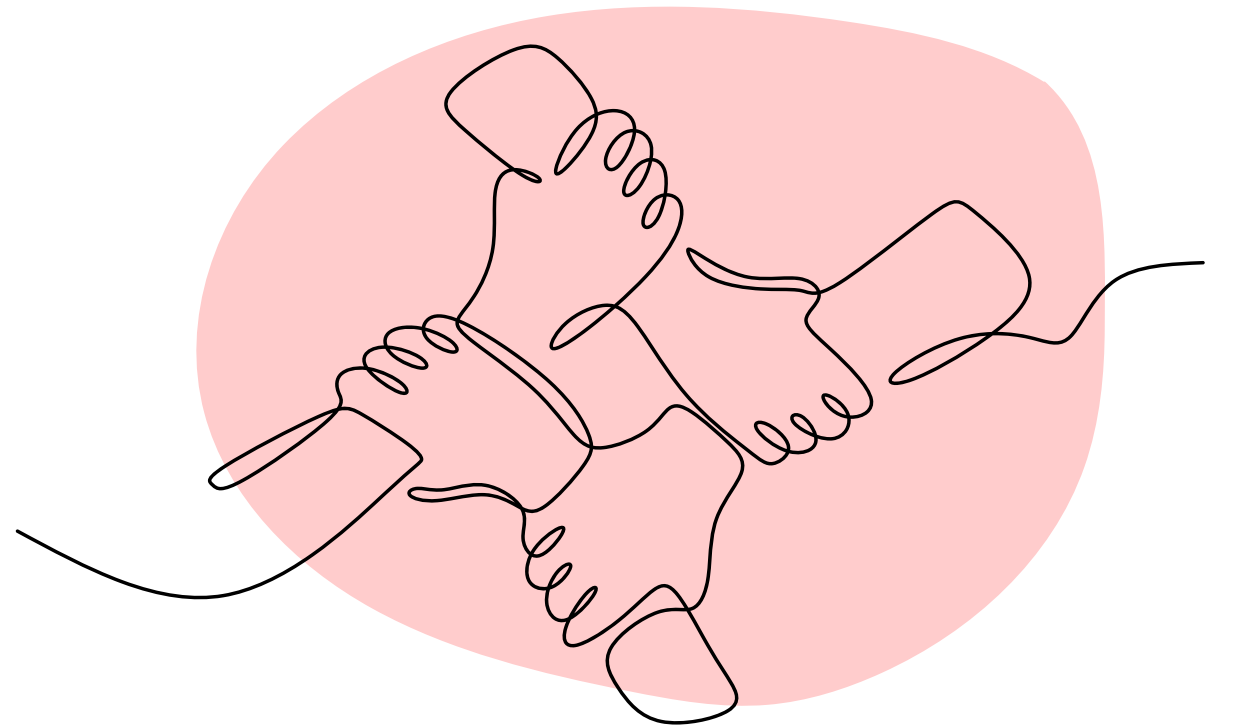
Yıldız, N. ve Yılmaz, S. (2017). Engelli Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından İncelenmesi. *Kadın/Woman* 2000, 18(2), 123-142.

AVRUPA YAKASI ENGELLİ MERKEZLERİ

MERKEZ ADI	MERKEZ ADRESİ	TELEFON
1 Bağcılar ÖZGEM İşitme Engelliler Rehabilitasyon Merkezi	İnönü Mah. Şehit Yılmaz Kaan Cad. No:82 (Molla Gürani Parkı Yanı) BAĞCILAR	0212 449 97 99 - 9739
2 Bağcılar ÖZGEM Görme Engelliler Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	Merkez Mahallesi Ebubekir Caddesi No:6 (Bağcılar Sosyal Yaşam Merkezi) BAĞCILAR	0212 449 96 12
3 Bahçelievler ÖZGEM	Kocasinan Mah. Kandil Sok. No:6 /2 (Bahçelievler Belediyesi Akif Emre Kültür Merkezi) BAHÇELİEVLER	0212 449 97 69 - 9634
4 Başakşehir ÖZGEM	TOKİ Kayabaşı Konutları Albayrak Sok. No:2 (Kayaşehir 15. ASM Yanı) Kayabaşı / BAŞAKŞEHİR	0212 449 97 18 - 9647
5 Beylikdüzü ÖZGEM	Büyükşehir Mah. Atatürk Bul. No: 30 (Beylikdüzü Kültür Merkezi Karşısı) BEYLİKDÜZÜ	0212 449 97 70 - 9777
6 Beyoğlu ÖZGEM	Hacı Mimi Mah. Karabaş Mektebi Sok. No:18 Tophane / BEYOĞLU	0212 449 96 64 - 9680
7 Esenler ÖZGEM	Nine Hatun Mah. İnönü Cad. No:17/3 Dört Yol Meydanı/ESENLER	0212 449 97 38 - 9684
8 Esenyurt ÖZGEM	Atatürk Mah. Adnan Kahveci Bulvarı No:27/33 (Prof. Dr. Necmettin Erbakan Parkı İçerisinde) ESENYURT	0212 449 97 17 - 9719
9 Fatih Kariye ÖZGEM	Dervişali Mah. Kalfa Efendi Sokak No:21 FATİH	0212 449 96 97
10 Gaziosmanpaşa ÖZGEM	Merkez Mah. Cumhuriyet Meydanı No:20 (Gaziosmanpaşa Belediyesi Nikah Salonu Arkası) GAZİOSMANPAŞA	0212 449 96 86 - 9734
11 Kağıthane ÖZGEM	Gürsel Mah. Eski Beşiktaş Cad. No:3 (Gürsel Mah.Konağı) KAĞITHANE	0212 449 96 88 - 9681
12 Küçükçekmece ÖZGEM	Kemalpaşa Mah. 2.Kartal Sk. No:13 Kat:3 - 4 (Kemalpaşa Semt Konağı) KÜÇÜKÇEKMECE	0212 449 96 95 - 9685
13 Silivri ÖZGEM	Yeni Mah. Nedim Beyazgül Sok. No: 9/A (Silivri Devlet Hastanesi Acil Karşısı) SİLİVRİ	0212 449 97 63 - 9704
14 Sultangazi ÖZGEM	Esentepe Mah. C1 Cad. No:2 (Hoca Ahmet Yesevi Kültür Merkezi) SULTANGAZİ	0212 449 96 73 - 9676

ANADOLU YAKASI ENGELLİ MERKEZLERİ

15 Çekmeköy ÖZGEM	Mehmet Akif Mah. Akasya Sok. No:34 (Çekmeköy Belediyesi Mehmet Akif Kültür Merkezi) ÇEKMEKÖY	0216 586 56 63
16 Kadıköy ÖZGEM	Kozyatağı Mah. Çardak Sok.(Güven Sok.) No: 7 KADIKÖY	0216 586 56 25 0212 449 96 45
17 Kartal ÖZGEM	Yukarı Mah. Fazilet Cad. No:3 KARTAL	0216 586 56 64
18 Sancaktepe ÖZGEM	Abdurrahman Gazi Mah. Hızırbey Cad. No:13 Yenidoğan/SANCAKTEPE	0216 586 56 66 0212 449 96 98
19 Sancaktepe ÖZGEM İşitme Engelliler Rehabilitasyon Merkezi	Abdurrahman Gazi Mah. Güler yüz Cad. Haznedar Sok. No:2 SANCAKTEPE	0216 586 57 47
20 Tuzla ÖZGEM	Cami Mah. İstasyon Cad. Dr. Aladdin Yavaşca Sok. No:12 TUZLA	0216 586 56 67 0212 449 96 94
21 Ümraniye ÖZGEM	Fatih Sultan Mehmet Mah. Poligon Cad. No: 2/B (İBB Kapalı Yüzme Havuzu Yan Kapısı) Tepeüstü / ÜMRANIYE	0216 586 56 68 0212 449 97 29

İRTİBAT BÜROLARI

1	Bakırköy Engelliler İrtibat Bürosu	Osmaniye Mah. Çobançeşme Koşuyolu Bulvarı No:5 (İBB Bakırköy Ek Hizmet Binası İçİ) BAKIRKÖY	0212 449 96 13
2	Beykoz Engelliler İrtibat Bürosu	Gümüşsuyu Mah. Kelle İbrahim Cad. No:43 (Beykoz Belediye Binası) BEYKOZ	0216 449 56 62
3	Eyüpsultan Engelliler İrtibat Bürosu	Karadolap Mah. Mustafa Kemal Bulvarı No:13 (White Hill AVM) Alibeyköy / EYÜPSULTAN	0212 449 96 43
4	Maltepe Engelliler İrtibat Bürosu	Altayçeşme Mah. Oba Çıkmazı No:8 (Maltepe Kaymakamlık Binası) MALTEPE	0216 586 56 65
5	Pendik Engelliler İrtibat Bürosu	Çamlık Mah. Yahya Kemal Beyatlı Cad.No:22 (Pendik Belediyesi Engelsiz Yaşam Merkezi İçİ) Kurtköy/PENDİK	444 81 80 - 3051
6	Üsküdar Engelliler İrtibat Bürosu	Bulgurlu Mah. Bağcılar Cad. No:2 (Üsküdar Belediyesi Engelsiz Yaşam Merkezi) ÜSKÜDAR	0216 531 30 00 - 2943
7	Şile Engelliler İrtibat Bürosu	Çavuş Mah. Atatürk Cad. (Şile Kültür Merkezi Yanı) ŞİLE	0216 586 56 60

KISA MOLA MERKEZLERİ

1	Arnavutköy ÖZGEM Kısa Mola Merkezi	Yunus Emre Mah. 30 Ağustos Cad. Erdener Sk No:48 Boğazköy/ ARNAVUTKÖY	0212 449 97 41
2	Florya Kısa Mola Merkezi	Üst Giriş: Yeşilköy Mah. Halkalı Cad. No: 65 Pk: 34149 (Çiroz Halk Pazarı Arkası) Yeşilköy / BAKIRKÖY Alt Giriş: Yeşilköy Mah. Kazım Silivrlili Sok. No: 36/1 Yeşilköy / BAKIRKÖY	0212 449 97 66 - 9785
4	Maltepe ÖZGEM Kısa Mola Merkezi	Çınar Mah. 34841 Orhangazi Şehir Parkı İçİ MALTEPE	0216 586 56 58
5	Maltepe Fındıklı ÖZGEM Kısa Mola Merkezi	Fındıklı Mah. Başibüyük Yolu Cad. Okul Sok. No:3/5 (Maltepe Fındıklı Sosyal Yaşam Merkezi) MALTEPE	0216 333 52 73
6	Şile Kısa Mola Merkezi	Alacalı Mah. Zeytinler Sokak No:162 ŞİLE	0216 586 57 32

KAMPLAR

1	Florya Engelliler Kampı	Üst Giriş: Yeşilköy Mah. Halkalı Cad. No: 65 Pk: 34149 (Çiroz Halk Pazarı Arkası) Yeşilköy / BAKIRKÖY Alt Giriş: Yeşilköy Mah. Kazım Silivrlili Sok. No: 36/1 Yeşilköy / BAKIRKÖY	0212 449 97 66 - 9785
2	Şile Engelliler Kampı	Alacalı Mah. Zeytinler Sokak No:162 ŞİLE	0216 586 57 32

